

Az egyházi esztendő utolsó (örök élet) vasárnapja

► Ézs 65,17–25

Isten az emberben

A vasárnap jellege

Az egyházi esztendő utolsó vasárnapja egyrészt az év leghosszabb, szentháromsági ünnepkörét zárja le, másrészt átmenetet biztosít az egyik legbensőségesebb és (elvileg) legcsendesebb ünnepkör, az advent felé. Egyszerre ki- és bemenet.

Az örök életről elnevezett feltámadási ünnep így az Úr eljövételének „előhírnöke” is. Ez a vasárnap a Krisztus-követőket a földi mulandóság és az örökkévalóság találkozásának feszültségébe helyezi. Tartalmában a végső számadás és a Krisztus-várás pólusai között mozog. Jól tükrözik ezt az óegyházi evangéliumok az Emberfia eljövételéről (Mt 24,37–51) és a tíz szűzről szóló példázatokkal (Mt 25,1–13). Különösen az utóbbiból tűnik ki, hogy a személyes jelenlét¹ és az okosan alkal-

mazott erőforrások döntő fontosságúak az érkező vőlegény fogadásában és a menyegzőre való bejutásban, ezáltal pedig a vőlegény megismerésében. Amint látni fogjuk, az ézsaiási perikópa szépen rímel ezen óegyházi evangélium üzenetére.

Amit a textusról tudni kell

Ézsaiás könyvének megértéséhez és értelmezéséhez az embernek egészen sajátos, a hétköznapitól eltérő olvasati módra van szüksége. Kultúránk olyan lineáris érvelési és közlési formára épül, mely az egzakt módon megfogalmazott gondolatok, problémák fókuszba állításából kiindulva az érvek és ellenérvek szigorú egymás utáni fel-

¹ Id. Magassy Sándor kifejezetten hangsúlyozza az óegyházi evangéliummal kapcsolatban azt, hogy a példázatban kivétel

nélkül valamennyi szűz elalszik, és csak azok jutnak be a menyegzőre, akik jelen vannak a vőlegény megérkezésekor. (MAGASSY É. N., 229–230. o.)

sorakoztatásán és ütköztetésén keresztül jut el valamilyen megállapításig. Az ézsaiási (és a keleti) gondolkodásmód ettől merőben eltér. Leginkább valamiféle elliptikusság vagy spirálszerűség jellemzi. Ennek lényege, hogy egy-egy adott téma vagy kép felmerül ugyan a mű (vagy nagyobb szakaszainak általában az) elején, de kifejtése nem következik be azonnal. Újabb képek és újabb témák kerülnek elő és állnak az előző mellé úgy, hogy logikailag csak lazán vagy látszólag nem kapcsolódnak a fő vagy nagy kérdésekhez. Csak ezeket az egyre-másra fel-fel bukkanó képeket és gondolatokat nagyon figyelmesen követve alakul ki később az olvasóban az ismerősségnek az az érzése, hogy találkozott már velük, és valamilyen módon az egyre sokasodó képek és tartalmak mégiscsak összecsengenek egymással és az alapkérdéssel is.

Ezt az elbeszélő formátumot még az is bonyolítja, hogy egy bizonyos kérdés vagy téma a műben „jóval távolabb” kerül elő újra és kapcsolódik az eredeti felvetéshez úgy, hogy kitágítja, módosítja annak értelmét.

Ézsaiás könyvének ez a fajta leíró stílusa leginkább a tenger hullámaihoz hasonlítható. Egy adott kép vagy téma úgy bukkan fel, mint egy hullám. Kis ideig látható a felszínen. Aztán eltűnik a szem elől, hogy később egy másik helyen jelenjen meg ismét.

A 65–66. fejezetek együtt alkotják a könyv zárását. E két fejezet tartalmában jól tükrözi a fent leírt elliptikus szerkesztési módot. Sok-sok kép és gondolat a könyv elejére rímél, és az ott megfogalmazottak értelmét tágítja ki. A templomban és Jeruzsálemben zajló visszaélésekre és bálványimádásra történő utalások hidat képeznek a könyv első fejezetéhez (vö. 1,10kk). Míg azonban ott a fogságba vitel e visszaélések büntetéseként jelenik meg, addig a záró fejezetekben – már a fogságból való hazatérés után – Isten ítélete nem a nép egészét sújtja, hanem Isten szolgálóinak és azok ellenfeleinek szétválasztásához vezet (vö. BERGES 2014, 150. o.).

Az alapigében (17–25. vers) megjelenő témák és képek Isten újjáteremtő munkájáról szólnak. Az exegéták szorosan hozzákapszólják ehhez a szakaszhoz a 16. vers legutolsó mondatát is, mivel a 17. verstől kezdődő szakasz az újjáteremtés gondolatával a „régibajok feledésének” módját mutatja be (vö. ZAPFF 2006, 427. o.).

A perikópa három nagyobb gondolati egységre osztható. A 17–19a versek az újjáteremtést és a régiek elmúlását hirdetik meg, és az ebből fakadó örömet írják le. A 19b–23b versek a Jeruzsálemben tapasztalható üdvösségről szólnak, melyet a kései halál és a földi javak élvezete jellemez. A 23b–24. versek a „szoros istenkapcsolat üdvösséges állapotáról [beszélnek], mely az erőszak távollétében manifesztálódik” (ZAPFF 2006, 426. o.).

A perikópa megértése

Trito-Ézsaiás (Ézs 56–66) kulcsfontosságú teológiai üzenete, hogy a fogságból hazatért, Jeruzsálemet romokban találó nép önmaga hitében és vallásosságában is „helyreálljon”. Középpontban az Örökkévaló igaz tisztelete és imádata áll. Ez a „vallásosság” immár nemcsak Izrael fiainak kiváltsága, hanem azoké az idegeneké is, „*akik csatlakoznak az Úrhoz, és őt szolgálják, akik szeretik az Úr nevét, és az ő szolgálói lesznek*” (Ézs 56,6). A hazatéréssel tehát a világot teremtő Istent (Ézs 40,26–28) megismerőknek és a vele közösségben élőknek a köre hihetetlenül kitágul. Isten szeretetének ez az univerzalitása még olyanokat is elér, akik saját létüket megtörtnek látják, és értéktelenebbnek érzik a többi emberénél. Így említi a herélteket, akik kiszáradt faként (56,3c) tekintenek magukra.

A próféta ugyanakkor kemény kritikával illeti azokat a hatalommal rendelkező vezetőket és bálványimádókat, akiknek vallásossága nem tiszta abban az értelemben, hogy bálványozó vallási szokásokkal keverik Izrael Istenének tiszteletét (Ézs 57,3–12).

Az ézsaiási kritika élének másik oldala a válás olyan gyakorlata ellen irányul, amelyik nem párosul helyes életvitellel, és társadalmi összeomlást okoz (vö. GOLDINGAY 2014, 84–86. o.). Lehetetlen úgy tisztelni az örökkévaló Urat, hogy a vallásosság formális gyakorlása mellett az embertárs kizsákmányolása és veszekedés vagy fizikai agresszió folyik (Ézs 58,3–4). Isten igaz imádata együtt jár a testvér (nyomorúsága) felé való nyitással. Ezt énekli meg Ézsaiás híres, az igazi bűjtről szóló, jól ismert és sokat idézett szakasza Ézs 58,6–14-ben.

Az igehirdetésre kijelölt szakasz ezekre a teológiai kijelentésekre rezonál. Az új (héber *hadás*) ég és föld teremtésének meghirdetése minden bizonnyal nem a jelenlegi kozmosz elpusztítását, hanem a meglévő világ átfogó helyreállítását, funkcionális megújítását jelenti. ZAPFF felhívja a figyelmet arra, hogy az özönvíz előtti üdvös állapot helyreállítása lebeghet Trito-Ézsaiás szemel előtt Gen 1 értelmében (2006, 426. o.). A szakaszban szereplő további kulcsszavak, mint a teremtés, öröm, jajkiáltás nélküliség, a magas életkor, fák, szőlő, állatok növénnnyel való táplálkozása (vö. Gen 1,30) stb. mind-mind Gen 1 világot idézik meg.

Az Örökkévaló által megváltott emberiségre – így foglalhatók össze az új teremtéssel kapcsolatos gondolatok – a *természet nagy egészébe való visszatérés* vár. Aki tehát felfedezi Istent, egy másik minőségben „kapja vissza” az őt körülvevő világot. Ez az Isten általi újjáteremtés örömmel és vigassággal jár együtt a 18–19. versek szerint. Itt is beszédesek és rendkívül képiések a vigasságra és örömmre használt héber kifejezések: a *gíl* szógyök eredeti jelentése szerint körbe-körbe forgást, önfeledt táncot jelent. Az öröm (héber *sús*) szava ’felragyogás’, ’fényesség’, ’megnyílás’, ’kivirágzás’ jelentéstartalommal bír.² Gyakran használt kifejezése a szerelmesek egy-

másra találásának (Ézs 62,5). Mivel a 19. versnek Isten az alanya, az ige üzenetét úgy is lehet értelmezni, hogy Isten fog táncra perdülni választottaival, és mint egy virág megnyílik vagy odafordul az övéi felé. Ez a boldog élet egy nagyon szép, az igehirdetésben plasztikusan alkalmazható költői képben éri el csúcspontját a 22b versben: Isten népének élete olyan (hosszú) lesz, mit a fáké. Egy Jézus imádságára oly jellemző (Jn 17,10.21) *isteni egyesülés* állapota rajzolódik ki az olvasó előtt: Isten ráragyog az övéire, az övéi pedig erre mint a fák „meggyökereznek” benne, felé fordulnak, és rá nyílnak. Valahogy úgy, ahogy a fák nyújtóznak lombkoronájukkal, ágaikkal a fény felé. A 24. vers erre az Isten és ember közötti szimbiotikus egységre erősít rá azzal a kijelentéssel, hogy az Örökkévaló már azelőtt válaszol övéinek, mielőtt azok kiáltanának, és már hallja őket, miközben őt szólítják. Ilyen gyors kommunikáció csak akkor lehetséges két fél között, ha teljesen egyek, vagy egymáson belül vannak. Isten az emberben és az ember Istenben. Isten olyan közel van szolgálóihoz, mint senki más ezen a világon.

Igehirdetési vázlat

1. Újjáteremtések?

Vannak alkalmak és helyzetek, amikor annyira megromlik valami, hogy újra kell kezdeni. Egy párkapcsolatot, egy házasságot vagy épp egy politikai rendszert. A segítő hivatása egy ilyen helyzetben az, hogy támogasson a dolgok kimondásában, és elvezessen egy mélyebb önismeret útján annak megértéséhez, hogy mi vezetett a kapcsolat vagy a házasság megromlásához. A kapcsolat újjáteremtése lehetetlen a felek belső önismereti munkája nélkül. Ha ez nincs, menthetetlen a dolog.

2. Kerülj beljebb!

A boldogság és öröm utáni vágy olthatatlan belső igénye az embernek. József Attila úgy mond-

² https://www.blueletterbible.org/web/isa/65/18/t_conc_744018. (Megtekintés: 2026. augusztus 27.)

ja: „úgy kell a boldogság, mint egy falat kenyér” (*Amit szivedbe rejtész*). Aki nem részesül benne, elsorvad, belepusztul. Kívül keresni vagy mástól várni ezt a boldogulást: tévút. Isten bennünk él, bennünk van szállása (Jn 14,23). Ezt a belső isteni közelséget hivatott az ember felfedezni. Gyakorlata nagyon egyszerű és végtelenül nehéz: Figyeld meg a gondolataidat, hogy milyen hangok szólalnak meg benned jártodban-kelredben. Majd tudatosítsd: Isten hallja ezeket a gondolatokat, éppen most, a kigondolás és megfogalmazás pillanatában... Amit gondolsz, neki és vele gondold el... Neki és vele mondd ki... Aztán újra figyelj: mond rájuk valamit...? Ha minden egyes gondolattal így teszel, akár csak egyetlen napon is, meg fogod lelni a boldogságot, amelyre annyira vágysz. Azért, mert ráébredsz: nem vagy egyedül. Isten figyel rád ott belül.

3. Kivirágzások...

Akire Isten rátekint, kivirágzik. Ahogy a kutya örül annak, ha a gazdája közelít hozzá. És ahogy a gazda örül annak, ha a kutyája boldog örömmel fut felé. Mindkettő sugárzik az örömtől. Egyik is, másik is. Ahogy a szerelmesek ragyognak egymásra. Az egyiket elbűvöli a másik kedvessége és szépsége. S mindketten kivirágognak. Boldogságuk olyan határtalan, hogy más színben látják az egész világot. Így kaphat az ember új eget maga fölé és új földet maga köré, ha rátalál a benne élő Isten közelségére. S úgy virágzik, mint a folyóvíz mellé ültetett fa (Zsolt 1,3).

További javaslatok az istentisztelethez

Lekciók

Mt 24,37–51; 2Pt 3,3–14

Énekek

EÉ 493, 454

Illusztrációk

József Attila: *Amit szivedbe rejtész*

Sík Sándor: *Isten érkezése*

Reményik Sándor: *A belső ember*

Felhasznált irodalom

BERGES, Ulrich 2014. *Jesaja. Der Prophet und das Buch*. 2. kiad. Evangelische Verlagsanstalt, Leipzig. (Biblische Gestalten 22.)

Evangélikus istentisztelet. Liturgikus könyv. Szerk. Hafenscher Károly et al. Luther Kiadó, Budapest, 2007.

FÜRST, Julius (szerk.) 1884. *Hebräisches und chaldäisches Schul-Wörterbuch über das Alte Testament*. 9. kiad. Verlag von Otto Holtze, Leipzig.

GOLDINGAY, John 2014. *The Theology of the Book of Isaiah*. InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois.

MAGASSY Sándor é. n. *Óegyházi perikópák. Az óegyházi perikóparend alapján kijelölt igék feldolgozásainak kritikai elemzése és prédikációs vázlatok Luther teológiájának tükrében*. 2. köt. Szerzői kiadás, h. n.

ZAPFF, Burkard M. 2006. *Jesaja IV. 56–66*. Echter Verlag, Würzburg. (Die Neue Echter Bibel. Kommentar zum Alten Testament mit der Einheitsübersetzung 37.)

■ PERCZE SÁNDOR